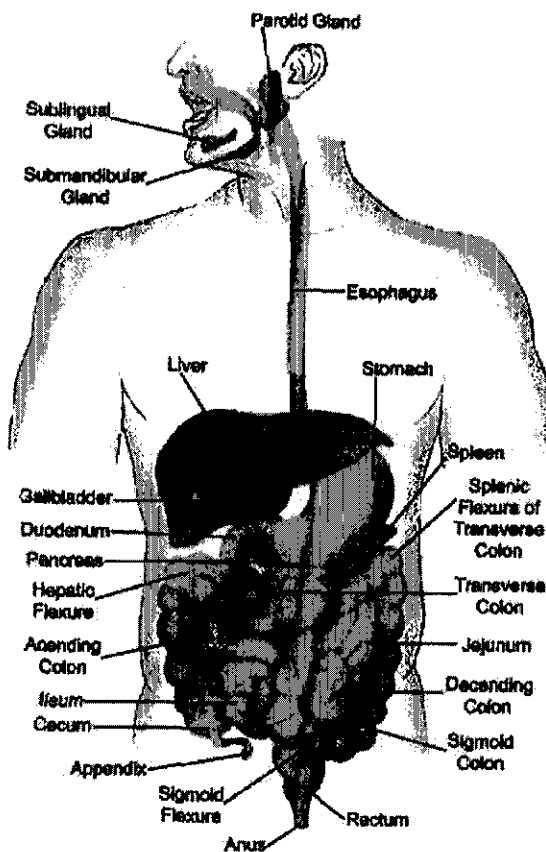

เอกสารประกอบการบรรยาย

เรื่อง

ระบบย่อยอาหาร

Digestive System

อาจารย์ ดร. ราชนทร์ โกศลวิตร

สาขาวิชาชีววิทยา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

คำนำ

เอกสารประกอบคำบรรยายเล่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการเรียน การสอน เรื่อง ระบบทางเดินอาหาร (Digestive System) ในวิชา Principles of Biology II สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จากสำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร และสำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เอกสารเล่มนี้บางส่วนได้เขียนขึ้นเอง และบางส่วนได้จากการสืบค้นจากสื่อ ICT ซึ่งถูกรวบรวมไว้เป็นเอกสารอ่านประกอบ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในบทเรียน อย่างไรก็ตามนักศึกษาควรศึกษาเพิ่มเติมจากตำราเล่มอื่นๆ ประกอบการเรียนการสอนด้วย

อาจารย์ ดร.ราชนทร์ โกศลวิตร

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

เอกสารประกอบบรรยาย เรื่อง Digestive System

โดย อาจารย์ ดร.ราเชนทร์ โกศลวิตร

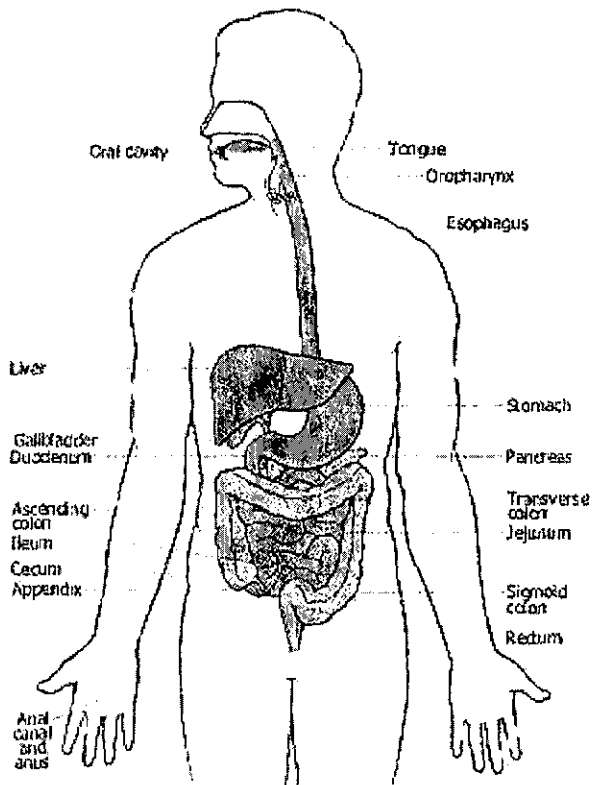
Key Words

Gastro-Intestinal Tract = GI tract / Digestive processes

Gastroenterology = gastro: stomach, enteron : intestine, logy = study of

Food Processing: Four (or Five: Movement of Food) basic activities

1. Ingestion
2. Digestion (Hydrolysis)
3. Absorption
4. Defecation

Alimentary canal: Oral cavity -- Pharynx -- Esophagus -- Stomach -- Small Intestine -- Large Intestine --

Anus

Accessory structures (organs):

1. Teeth
2. Tongue
3. Salivary glands
4. Liver
5. Gallbladder
6. Pancreas

Mechanic digestion and enzymatic digestion (Chemical process)

Foods used for two purposes: Cellular biosynthesis

Intracellular digestion/ Extracellular digestion

Incomplete digestive tract/ Complete digestive tract

Carnivore/ Herbivore/ Omnivore (comparison in terms of dentition and alimentary canal)

Malnutrition (mineral deficiency)/ Undernutrition (Caloric deficiency)

The wall of GI: 4 layers

1. Mucosa
2. Submucosa
3. Muscularis

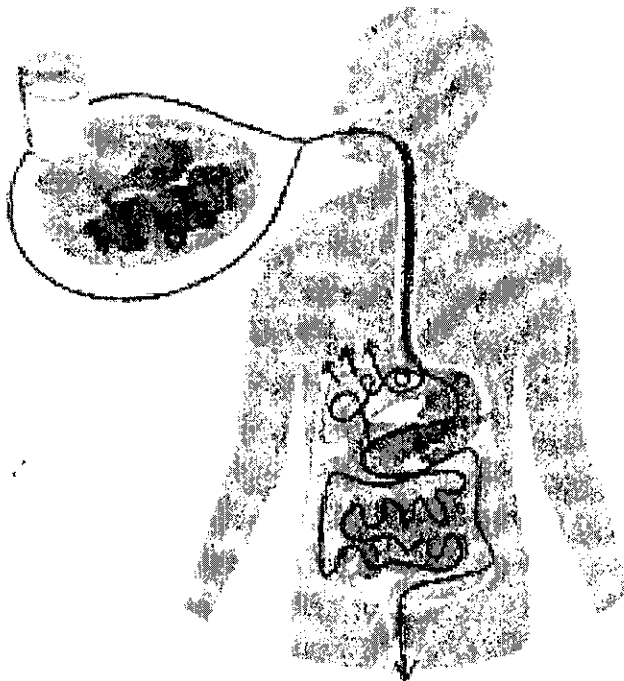
4. Serosa

Stomach:

1. Fundus
2. Body
3. Pylorus

Gastric pits (mucosa): Gastric glands contain 4 types of cells

1. Chief cells: secreting enzymes-pepsinogen (Pepsin)
2. Mucous cells: mucus
3. Parietal cells: HCl
4. Enteroendocrine cells: gastrin

Small Intestine: Duodenum 25 cm, Jejunum 250 cm and Ileum 360 cm

Pits: Intestinal glands secreting intestinal juice: 2-3 liters/day, pH 7.6

- Maltase, Sucrase and Lactase
- Peptidases (Aminopeptidase and Dipeptidase)
- Nucleases

Large Intestine: 1.5 meter

- Cecum
- Colon
- Rectum

Pancreas: 1.2-1.5 liter/day, pH 7.1-8.2

1. Amylase
2. Trypsin
3. Chymotrypsin
4. Carboxypeptidase
5. Lipase

Liver and Gallbladder: Bile: emulsification

- Lipids =**
1. Fats
 2. Phospholipids

3. Steroids (Cholesterol: LDL and HDL)

Fat molecule consists of Glycerol and Three fatty acids (also called Triglyceride or

Triacylglycerol)

Glycerine = Pure glycerol

Triglyceride/ Diglyceride/ Monoglyceride

Hormone involved in Digestion

1. Gastrin (from stomach): stimulate secretion of gastric juice
2. Secretin (from small intestine): stimulate secretion of pancreatic juice
3. CCK (Cholecystokinin): stimulate secretion of bile and stimulate secretion of gastric juice

Disorders and Diseases

- Diarrhea
- Constipation
- Vomiting
- Peptic ulcers
- Ulcerative colitis
- Appendicitis
- Hepatitis
- Cirrhosis
- Gall stone

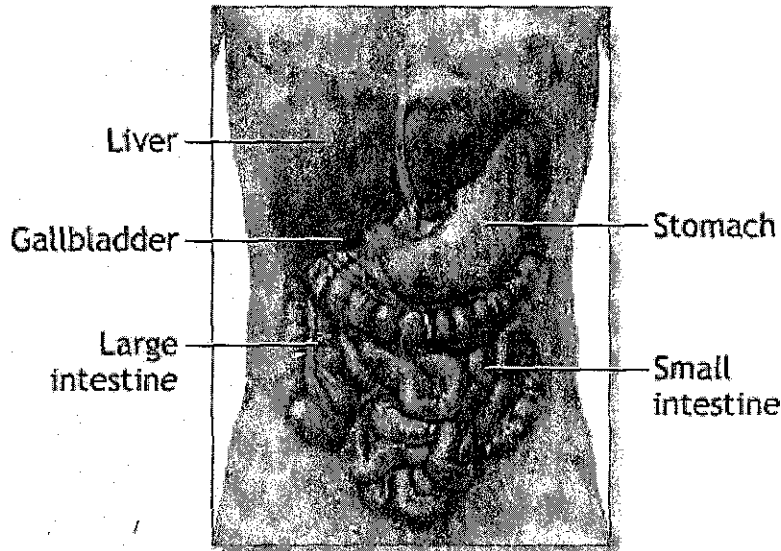
- Hemorrhoid
- Cancer
- Obesity: controlled by Leptin (from adipose cells) in blood (Example of feed-back mechanism)

High leptin: to depress appetite and increase energy consumption by muscle

.....

ระบบย่อยอาหาร(Digestive System)

ระบบย่อยอาหารมีหน้าที่ย่อยอาหารให้ละเอียด แล้วดูดซึมผ่านเข้าสู่กระแสเลือด เพื่อไป

ADAM.

เลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ระบบนี้มีอวัยวะที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ปาก

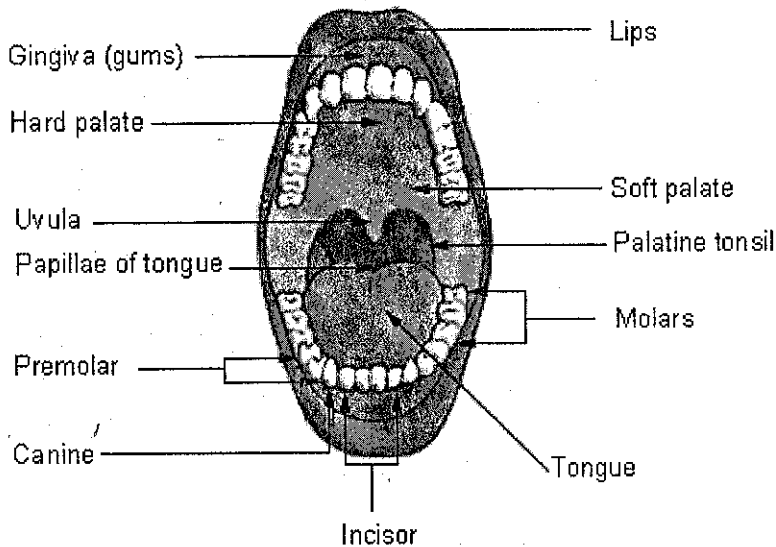
ปากเป็นอวัยวะแรกของระบบย่อยอาหาร ภายในประกอบด้วย

ฟัน ทำหน้าที่บดเคี้ยวอาหารให้ละเอียด ลิ้น ทำหน้าที่ส่งอาหารให้บดเคี้ยวและกลืนอาหารให้อ่อนตัวง่ายต่อการบดเคี้ยวของฟัน ต่อม้ำลาย ทำหน้าที่ขับน้ำลายออกมาคลุกเคล้ากับอาหาร ในน้ำลายมีเอนไซม์อะไมเลส ซึ่งสามารถย่อยแป้งให้เป็นน้ำตาล ดังนั้นเมื่อเราอมข้าวเปล่าไว้นาน ๆ จึงรู้สึกหวานนิด ๆ

ปากคนเรามีฟันทำหน้าที่บดเคี้ยวอาหารให้ละเอียด ฟันคนเรามี 2 ชุด ชุดแรกเรียกว่า ฟันน้ำนมมี 20 ซี่ เกิดหลังคลอด จนอายุประมาณ 10 ปี จึงจะหลุด ชุดที่ 2 ฟันแท้ มีประมาณ 28-32 ซี่ แต่ละกลุ่มทำงานแตกต่างกันออกไปตัวฟัน คือ ฟันแต่ละซี่จะมีส่วนที่โผล่พ้นจากเหงือกคือ ฟัน ส่วนของฟันที่ฝังอยู่ในช่องเหงือก ถัดจากตัวฟันรากฟัน คือ ส่วนที่ฝังจากคอฟันลงไป รากฟันคือ

ส่วนที่เรียกว่า ชเมนตัม (Cementum) สารนี้ช่วยยึดรากฟันให้แข็งแรงส่วนนอกสุดของตัวฟันของคน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีสารเคลือบฟัน (Enamel) เป็นสารสีขาวเนื้อแน่นมีความแข็งแรงและทนทานอยู่

Mouth (Oral Cavity)

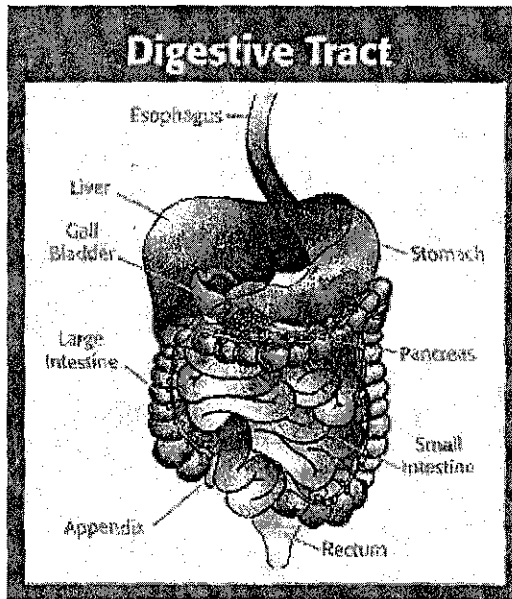

สารเคลือบฟัน (Enamel) ทำหน้าที่ป้องกันตัวฟันและใช้สำหรับบดเคี้ยวอาหารด้วย ส่วนเหงือกจะหุ้มป้องกันคอ ฟันและรากฟันสารเคลือบฟันถูกทำลายถ้าดูแลรักษาไม่ดีอาจผุได้

การย่อยอาหาร มี 2 วิธี คือ

1. การย่อยเชิงกล (Mechanical digestion) คือ อาหารที่ถูกฟันบดเคี้ยวทำให้มีขนาดเล็กลง แต่ยังไม่สามารถแปรสภาพอาหารที่มีโมเลกุลใหญ่ให้มีโมเลกุลเล็กลง
2. การย่อยทางเคมี (Chemical digestion) คือ อาหารเหล่านี้จะถูกย่อยให้เป็น โมเลกุลให้เล็กลงไปอีกโดยเอนไซม์ในน้ำลาย จะมีน้ำย่อยอยู่

2. หลอดอาหาร ทำหน้าที่หดตัว บีบอาหารลงสู่กระเพาะอาหาร เพราะหลอดอาหารมีผนังที่ยืดและหดตัวได้บริเวณคอหอยมีช่องเปิดเข้าสู่หลอดลมและหลอดอาหารส่วนบนของหลอดลมมีแผ่นกระดูกอ่อนปิดกั้นกันอาหารเข้าไปในหลอดลมขณะกลืนอาหาร เรียกว่า ฝาปิดกล่องเสียง (epiglottis) ภายในโพรงปาก ด้านบนมีเพดานอ่อน (soft palate) ห้อยโค้งลงมาใกล้กับโคนลิ้น

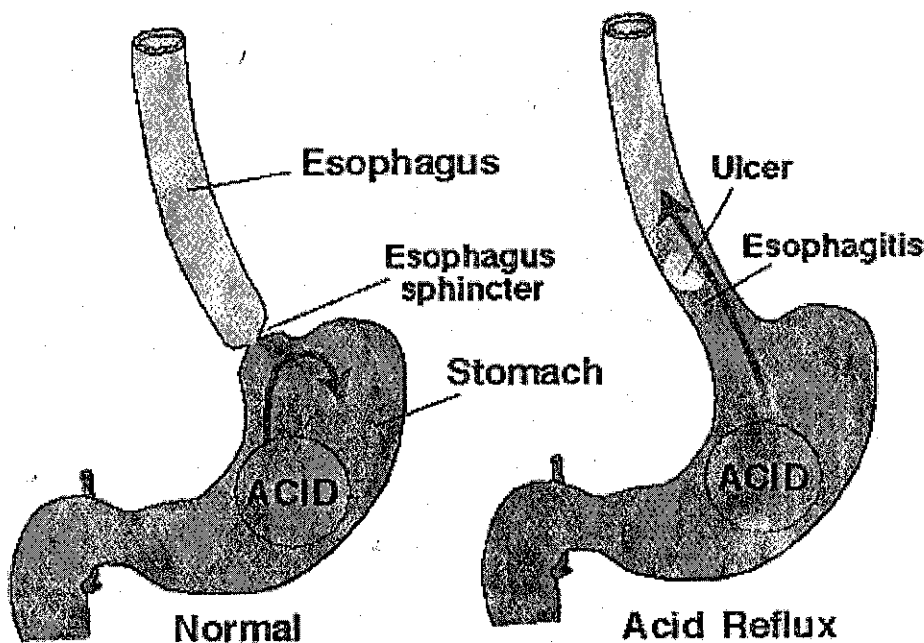

ขณะที่อาหารผ่านเข้าสู่ลำคอ เพดานอ่อนจะถูกดันยกไปปิดช่องหายใจ อากาศผ่านช่องนี้ไม่ได้ อาหารนั้นจะถูกกล้ามเนื้อลิ้นบังคับให้ผ่านเข้าไปในหลอดอาหารได้พร้อมกับฝาปิดกล่องเสียงจะปิดหลอดลมในขณะที่ส่วนกล่องเสียงทั้งหมดยกขึ้น ทำให้ฝาปิดกล่องเสียงปิดหลอดลมได้สนิท อาหารจึงเคลื่อนลงไปในหลอดอาหารได้โดยไม่ผลัดตกลงไปในหลอดอาหาร

3. กระเพาะอาหาร มีลักษณะเป็นถุง รูปร่างคล้ายตัวเจ ปกติกระเพาะอาหารที่ไม่มีอาหารจะมีขนาดประมาณ 50 ลูกบาศก์เซนติเมตร และสามารถขยายตัวเมื่อมีอาหารได้อีก 10 - 40 เท่าอาหารผ่านไป ตามหลอดอาหารแล้วผ่านไปตามทางเดินอาหาร โดยการหดและคลายตัวของกล้ามเนื้อหลอดอาหาร การหดตัวและคลายตัวของกล้ามเนื้อหลอดอาหารจะขึ้นสู่สภาพปกติเมื่อก่อนอาหารผ่านพ้นไปแล้วการหดตัวและคลายตัว เรียกว่าเพอริสตัลซิส (peristalsis) ผนังกระเพาะมีกล้ามเนื้อแข็งแรง

มากและยืดหยุ่นขยายขนาดจุได้ถึงประมาณ 1000 - 1200 ลูกบาศก์เซนติเมตร มีกล้ามเนื้อหูรูด (sphincter muscle) อยู่สองแห่ง คือ กล้ามเนื้อหูรูดส่วนติดต่อกับหลอดอาหารกับกล้ามเนื้อหูรูดส่วนติดกับลำไส้เล็ก ขณะเคี้ยวอาหารจะมีการกระตุ้นให้กระเพาะอาหารหลั่งน้ำย่อยบ้างเล็กน้อย เมื่ออาหารเคลื่อนลงสู่กระเพาะอาหารจะมีการกระตุ้นให้เซลล์ในกระเพาะหลั่งน้ำย่อยเพิ่มมากขึ้น น้ำย่อยในกระเพาะอาหาร ประกอบด้วย

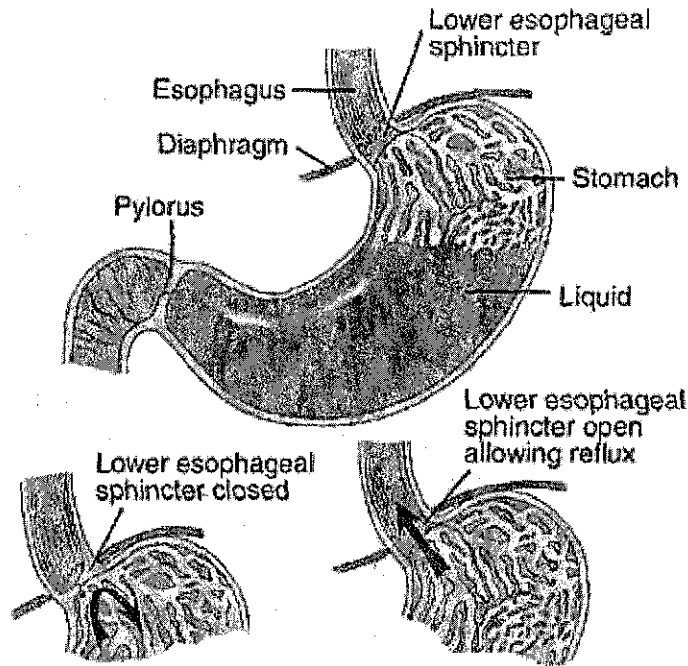
- เพปซิน (pepsin)
- เรนนิน (rennin)
- ไลเปส (lipase)

ESOPHAGITIS

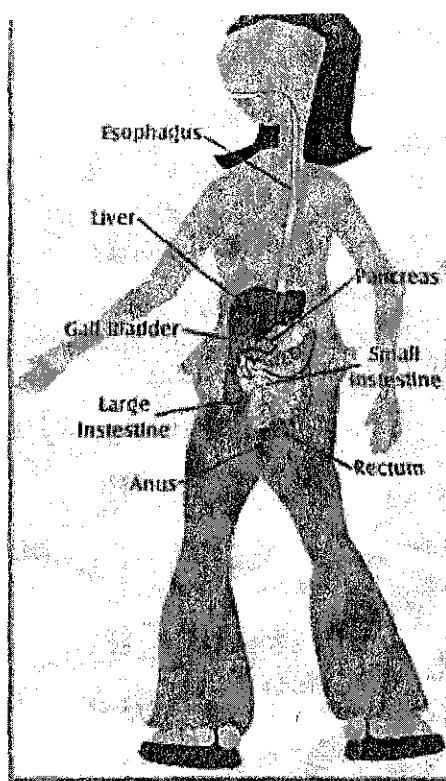
A. Bonvall

นอกจากนี้ยังมีกรดไฮโดรคลอริก และน้ำเมือก อีกด้วย สำหรับเพปซินและเรนนินจะอยู่ในรูปเพปซิโนเจน (pepsinogen) และโปรเรนนิน (prorennin) ซึ่งไม่พร้อมที่จะทำงาน แต่ยังมีกรดไฮโดรคลอริกจึงเปลี่ยนสภาพเป็นเพปซินและเรนนินและพร้อมที่จะทำงานได้ อาหารจะคลุกเคล้าอยู่ใน

กระเพาะด้วยการหดและคลายตัวของกล้ามเนื้อ ที่แข็งแรงของกระเพาะ โดยน้ำย่อยเพปซินโปรตีนที่ ถูกเพปซินย่อยส่วนใหญ่ จึงเป็นพอลิเปปไทด์ที่สั้นลง ไลเพส ทำหน้าที่ ย่อยไขมัน กระเพาะอาหาร มีลิเพสในปริมาณน้อยมาก และไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากกระเพาะอาหารมีสภาพเป็นกรด ไขมันจะผ่านกระเพาะอาหารออกไปโดยไม่ถูกย่อย น้ำเมือกที่ขับออกมาจากกระเพาะเคลือบผนังชั้น ในของกระเพาะกระเพาะก็ถูกทำลายได้แต่จะมีการสร้างเซลล์ใหม่ทดแทนได้ทันที เซลล์ถูกทำลาย มากกว่าปกติ การหลั่งเพปซินและกรดไฮโดรคลอริก แต่ไม่มีอาหารอยู่ในกระเพาะจะทำให้ถูก ทำลายจนเป็นแผลในกระเพาะได้ การมีกรดในกระเพาะอาหารมากเกินไปมีสาเหตุ เช่น การรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา รับประทานอาหารเผ็ดจัด การกินยาแก้ปวดท้องเมื่อท้องว่าง การดื่ม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และคาเฟอีน นอกจากนี้สุขภาพจิตก็มีความสำคัญมาก เช่น การมีอาการ เครียด วิตกกังวล ขาดการพักผ่อน ก็เป็นปัจจัยทำให้มีการหลั่งกรดออกมาในกระเพาะอาหารมาก อาหารอยู่ในกระเพาะอาหารนาน 30 นาที - 3 ชั่วโมง ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของอาหารนั้น กระเพาะ อาหารสามารถดูดซึมแอลกอฮอล์ได้ดี พบว่า 30 - 40 % ของแอลกอฮอล์ที่ดื่มเข้าไป จะถูกดูดซึมที่

กระเพาะอาหาร อาหารโปรตีนบางชนิดที่ย่อยยาก เช่น เนื้อวัว เนื้อควาย ย่อยยากกว่าเนื้อปลา อาหารโปรตีนบางชนิดเพื่อให้ย่อยง่าย อาจใช้การหมักหรือใส่สารบางอย่างลง เช่น ผงเนื้อนุ่ม เพื่อช่วยในการย่อยก่อนที่จะมาประกอบอาหารรับประทาน สารที่ทำให้เนื้อนุ่มอาจได้มาจากเอนไซม์ที่ได้จากพืช เช่น ขางมะละกอหรือสับประรด เป็นต้นในขางมะละกามีเอนไซม์ชื่อปาเปน (papain) สามารถย่อยโปรตีนได้ ในพืชมีเอนไซม์ย่อยอาหารเช่นกัน เช่น ในเมล็ดที่กำลังงอกมี เอนไซม์อะไมเลส ทำหน้าที่ ย่อยอาหารที่สะสมอยู่ในเมล็ด เพื่อนำไปใช้ในการเจริญของต้นอ่อนภายในกระเพาะอาหารจะมีเอนไซม์ชื่อว่า “เพปซิน” ที่ช่วยย่อยโปรตีน ซึ่งเอนไซม์นี้จะทำงานได้ดีในสภาวะที่เป็นกรด กรดที่กระเพาะอาหารสร้างคือ กรดไฮโดรคลอริก (กรดเกลือ) อาหารจะสามารถอยู่ในกระเพาะอาหารได้ประมาณ 3 – 4 ชม. แล้วจะถูกส่งต่อไปยังลำไส้เล็ก4. ลำไส้เล็ก มีรูปร่างเป็นท่อในลำไส้เล็กมีน้ำย่อยหลายชนิดใช้ย่อยอาหารได้ทุกประเภท ถ้าน้ำย่อยในลำไส้เล็กไม่พอจะมีน้ำย่อยจากตับและตับอ่อนเข้ามาช่วย โดยตับจะสร้างน้ำดีสำหรับย่อยไขมันให้มีขนาดเล็ก ที่ลำไส้เล็กจะเป็นการย่อยครั้งสุดท้ายจนอาหารมีขนาดเล็กที่สุด สามารถซึมผ่านผนังลำไส้เล็กเข้าสู่กระแสเลือดเพื่อไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอาหารจะเคลื่อนจากกระเพาะเข้าสู่ลำไส้เล็ก โดยการทำงานของกล้ามเนื้อกระเพาะอาหารและกล้ามเนื้อหูรูดลำไส้เล็กตอนต้น เรียกว่า ดูโอดินัม (duodenum) ลำไส้เล็กที่อยู่ถัดไปคือ เจจูนัม (jejunum) และไอลีียม น้ำย่อยจากตับอ่อนประกอบด้วย น้ำย่อยโปรตีน ไขมัน และคาร์โบไฮเดรต น้ำย่อยโปรตีน ได้แก่ เอนไซม์ทริปซิน (trypsin) ไคโมทริปซิน (chymotrypsin) คาร์บอกซิเพปติเดส (carboxypeptidase) ผนังด้านในของลำไส้เล็กเป็นคลื่นและมีส่วนยื่นออกมาเป็นปุ่มเล็ก ๆ จำนวนมากมาย เรียกว่า วิลลัส (villus) วิลลัสช่วยเพิ่มพื้นที่ผิวในการดูดซึมให้มากขึ้น ผิวด้านนอกของเซลล์ยังยื่นออกไป เรียกว่า ไมโครวิลไล (microvilli) ภายในวิลลัสแต่ละอันมีเส้นเลือดและเส้นน้ำเหลือง ซึ่งจะรับอาหารที่ย่อยแล้วและซึมผ่านเซลล์ที่บุผิวผนังลำไส้เข้ามา นอกจากนี้ยังมีเซลล์ในวิลลัสทำหน้าที่ผลิตน้ำย่อยอีกด้วย

การดูดซึม การดูดซึมอาหารที่ย่อยแล้วส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่ ผนังลำไส้เล็ก ส่วนอาหารที่ไม่ถูกย่อย หรือย่อยไม่ได้ เช่น เซลลูโลส ก็จะถูกส่งไปยัง ลำไส้ใหญ่ ส่วนต้นของลำไส้ใหญ่มีไส้เล็ก ๆ ปลาย ต้น เรียกว่า ไส้ติ่ง ไส้ติ่งของคนไม่ได้ทำหน้าที่อะไรแต่ก็อาจเกิดการอักเสบถึงถึงต้องผ่าตัดไส้ติ่ง ออกไป ซึ่งอาจเกิดจากอาหารผ่านช่องเปิดลงไป หรือเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงไส้ติ่งเกิดการอุดตัน อาหาร ที่เหลือจากการย่อย และดูดซึมแล้วจะผ่านเข้าสู่ลำไส้ใหญ่ ลำไส้ใหญ่มีแบคทีเรียอยู่จำนวนมาก ซึ่ง จะใช้ประโยชน์จากกากอาหารนี้ นอกจากนั้นแบคทีเรียบางชนิดยังสังเคราะห์ วิตามินบางชนิด เช่น วิตามินเค วิตามินบี 12 เซลล์ที่บุผนังลำไส้ใหญ่สามารถดูดน้ำแร่ธาตุ วิตามิน และกลูโคสจากกาก อาหารเข้ากระแสเลือด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นน้ำ จึงทำให้กากอาหารเข้มข้น จนเป็นก้อนกากอาหารจะ ผ่าน ไปถึง ไส้ตรง ท้ายสุดของไส้ตรงเป็นกล้ามเนื้อหูรูดแข็งแรงมาก มีลักษณะ เป็นวงรอบปากทวาร หนักทำหน้าที่บีบตัวในการขับถ่าย และผนังภายในลำไส้ใหญ่จะบีบเมื่อกออกมาหล่อลื่นก้อนกาก อาหาร5. ลำไส้ใหญ่ ในลำไส้ใหญ่จะ ไม่มีการย่อยอาหาร เมื่อลำไส้ใหญ่รับกากอาหารมาจากลำไส้ เล็กแล้วผนังของลำไส้ใหญ่จะดูดน้ำและแร่ธาตุจากกากอาหารเข้าสู่กระแสเลือด กากอาหารจะ

เหนียวและข้นขึ้นรอกการขับถ่ายออกมาเป็นอุจจาระต่อไป หากอาหารที่หมักอยู่ในลำไส้ใหญ่จะทำให้เกิดก๊าซขึ้น หากอาหารค้างอยู่ในลำไส้ใหญ่นานเกินไป ทำให้เกิดอาการที่เรียกว่า ท้องผูก ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น ลักษณะของอาหารที่รับประทานเป็นอาหารพวกเนื้อสัตว์มากกว่าผักผลไม้ คัดค้าน้ำน้อย อารมณ์เครียดสุขภาพร่างกายไม่ปกติ และขาดการออกกำลังกาย เป็นต้นในลำไส้เล็กสารอาหารส่วนใหญ่และน้ำจะเข้าสู่เส้นเลือดฝอยหรือเส้นน้ำเหลืองในวิลลัส โดยวิธีต่างๆ กัน เช่น การแพร่หรือการแพร่แบบฟาซิลิเทต การเคลื่อนที่โดยกระบวนการแอกทีฟทรานสปอร์ต หรือวิธีพินไซโทซิสของเซลล์บางเซลล์ของวิลลัส

อวัยวะช่วยย่อยอาหาร การย่อยอาหารในคนนอกจากมีอวัยวะที่เป็นทางเดินอาหารแล้ว ยังมีอวัยวะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยย่อยอาหารโดยเฉพาะในการย่อยอาหารในลำไส้เล็ก ได้แก่ตับและตับอ่อน

1. ตับ เป็นอวัยวะซึ่งมีต่อมที่ใหญ่ที่สุดของร่างกาย อยู่ช่องท้องใต้กระบังลม ทำหน้าที่สร้างน้ำดีแล้วนำไปเก็บสะสมไว้ในถุงน้ำดี น้ำดีประกอบด้วยเกลือน้ำดี และรงควัตถุน้ำดี ท่อน้ำดีช่วงแรกเรียกว่า common bile duct ช่วงสุดท้ายก่อนที่จะเปิดเข้าลำไส้เล็ก โดยไปรวมกับท่อจากตับอ่อนเรียกว่า hepato pancreatic duct ตับมีหน้าที่โดยสรุปดังนี้
 1. สร้างน้ำดีในการช่วยให้ไขมันแตกตัว ทำให้น้ำย่อยไขมันสามารถย่อยไขมัน ได้ดีในลำไส้เล็ก
 2. ทำลายเม็ดเลือดแดงที่หมดอายุ
 3. สร้างเซลล์เม็ดเลือดแดงในระยะเอ็มบริโอ
 4. ช่วยในการแข็งตัวของเลือด
 5. สลายกรดอะมิโนให้เป็นยูเรีย
 6. ศูนย์กลางเมแทบอลิซึมอาหารที่ให้พลังงานได้
 7. สะสมไกลโคเจนซึ่งเป็นน้ำตาลจากเลือดสะสมไว้ในตับ

8. ทำลายจุลินทรีย์โดยมี kupffer' s cell ทำหน้าที่ทำลายจุลินทรีย์

9. คุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่เกิน 0.1 %

2. ตับอ่อน อยู่ระหว่างกระเพาะอาหารกับลำไส้เล็กตอนบน ทำหน้าที่สร้างน้ำย่อยหลายชนิด ท่อน้ำย่อยจากตับอ่อนช่วงแรก pancreatic duct ช่วงหลังเรียกว่า hepato pancreatic duct หน้าที่ของตับ

อ่อนสรุปได้ดังนี้

1. มีต่อมสร้างน้ำย่อยหลายชนิดส่งให้ลำไส้เล็กทำหน้าที่ย่อย แป้ง

โปรตีนและไขมัน 2. มีต่อมไรท่อควบคุมน้ำตาลในเลือด

3. สร้างสารที่เป็นเบสกระตุ้นให้น้ำย่อยในลำไส้เล็กทำงานได้ดี

ไส้ติ่งอักเสบ

ลักษณะทั่วไปไส้ติ่งอักเสบ เป็นโรคที่พบได้บ่อยที่สุดในผู้ป่วยที่มีอาการปวดท้องรุนแรงที่ต้องผ่าตัด หากพบมีอาการปวดเจ็บตรงท้องน้อยข้างขวา ควรนึกถึงโรคนี้อีกก่อนเสมอ เป็นโรคที่พบได้บ่อยในคนทุกวัย

สาเหตุ

เกิดจากการอุดตันของไส้ติ่ง เช่น มีเศษอุจจาระตกลงไปในไส้ติ่ง ทำให้มีเชื้อแบคทีเรียเข้าไปทำให้เกิดการอักเสบอาการมักมีอาการปวดท้องมาก เริ่มแรกอาจปวดเป็นพัก ๆ รอบสะดือคล้ายโรคกระเพาะ หรือท้องเดิน อาจจะเข้าส้วมบ่อย แต่ถ่ายไม่ออก บางคนอาจสวนด้วยยาถ่าย แต่บางคนก็อาจมีอาการท้องเดินร่วมด้วย อาการปวดถึงแม้จะกินยาแก้ปวดอะไรก็ไม่หาย ต่อมาอีก 3-4 ชั่วโมง อาการปวดจะย้ายมาที่ท้องน้อยข้างขวา ลักษณะปวดเสียดตลอดเวลา ต้องนอนนิ่ง ๆ เคลื่อนไหวตัวจะทำให้ปวดมาก ผู้ป่วยจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียนและมีไข้ต่ำ ๆ บางคนถ้าเป็นมากต้องนอนงอขาตะแคงไปข้างหนึ่ง หรือเวลาเดินต้องเดินตัวงอจึงจะรู้สึกสบายขึ้น อาการจะเป็นอยู่นับชั่วโมงถึงหลายวัน บางคนอาจมีอาการปวดท้องน้อยข้างขวา โดยไม่มี

อาการอื่นนำมาก่อนเลยก็ได้ ในเด็กประวัติอาการอาจไม่แน่นอน

สิ่งตรวจพบ

ไข้ต่ำ ๆ (37.5-38 °ซ. มักไม่เกิน 38.5 °ซ.) บางคนอาจไม่มีไข้ ลิ้นเป็นฝ้าหนา กดเจ็บตรงท้องน้อยข้างขวา โดยเฉพาะตรงจุดไส้ติ่ง หรือจุดแม็กเบอร์เนย์ถ้าใช้มือค่อย ๆ กดตรงบริเวณนั้นลึก ๆ แล้วปล่อยมือทันทีให้ผนังท้องกระด้างกลับทันที ผู้ป่วยจะรู้สึกเจ็บมาก เรียกว่า อาการกดปล่อยแล้วเจ็บ (rebound tenderness) ถ้าไส้ติ่งแตก จะมีอาการปวดเจ็บทั่วบริเวณท้องน้อย ท้องแข็ง อาจคลำได้ ก้อน และไข้สูง

ข้อแนะนำ

- 1.คนที่มีอาการปวดเหนือสะดือคล้ายโรคกระเพาะ ถ้ากินยาแล้วไม่ดีขึ้น อาจเป็นไส้ติ่งอักเสบระยะแรกได้
- 2.คนที่มีไข้สูงนำมาก่อนหลายวันแล้วค่อยปวดท้องคล้ายไส้ติ่งอักเสบ อาจเป็นอาการของไข้ไทฟอยด์ได้
3. อาการของไส้ติ่งอักเสบ อาจไม่มีไข้ หรืออาการอย่างอื่นนำมาก่อนก็ได้
- 4.ในผู้หญิง ถ้ามีอาการปวดท้องน้อยข้างขวา และมีไข้สูงหนาวสั่นตั้งแต่ระยะเริ่มแรก อาจเป็นปีกมดลูกอักเสบ

จาก <http://thailabonline.com/section51.htm>